

Wiktor Hahn

"Literatura dotycząca prasy polskiej.
Notatki krytyczno-bibliograficzne",
St. T. Jarkowski, Warszawa 1911 ;
"Czasopiśmiennictwo polskie wieku
XIX : w Królestwie...: [recenzja]

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce
literatury polskiej 11/1/4, 362-363

1912

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ukazały się drukiem; o ile można wnosić z przedmowy, ma to nastąpić w dalszych tomach.

Pożądanem w końcu uzupełnieniem zbioru byłby skorowidz rzeczy, uwzględniający także tematy poruszone w wierszach.

Lwów.

Wiktor Hahn.

Jarkowski St. T. Literatura dotycząca prasy polskiej. Notatki krytyczno-bibliograficzne. Warszawa. Nakład autora. 1911, 8-vo, s. 4 nl. + 100 + 4 nl.

Kucharzewski Jan. Czasopiśmiennictwo polskie wieku XIX: w Królestwie, na Litwie, Rusi, oraz na emigracyi. Warszawa, nakład Gebethnera i Wolffa, Kraków, Gebethner i S-ka, 1911, 8-vo, s. 4 nl + 121.

250. rocznica istnienia prasy polskiej nie przeszła w literaturze naszej bez odgłosu: oprócz przygodnych artykułów, pomieszczonych w kilku dziennikach i czasopismach, przyniósł rok jubileuszowy (1911) dwie obszerniejsze prace, wymienione w nagłówku. Autor pierwszej, p. Jarkowski, podaje rodzaj bibliografii rozumowanej, zestawiając wszystkie znane mu opracowania, jakie pojawiły się u nas na polu badań rozwoju prasy polskiej. Po krótkim wstępie o początkach prasy polskiej (1661—1779) przedstawia cztery okresy studyów nad historią czasopiśmiennictwa polskiego, (do końca w. XVIII, od r. 1801—1861, od r. 1861—1900 i od 1901—1910). Pierwszą próbę dziejów prasy polskiej podał J. Schwarzkopf w r. 1795, daleko pewniejsze wiadomości o początkach prasy polskiej miał T. Czacki. Systematyczne badania zaczynają się dopiero od K. Estreichera, który swą bibliografią czasopism umożliwił pracę ściśle naukową. W ostatnich kilku latach widoczne jest pewne zainteresowanie się historią prasy polskiej, prace jednak w tym kierunku dokonane są po większej części przygodnymi. Autor, pragnąc ułatwić studia przyszłym pracownikom, kreśli swoje uwagi, wyliczając w nich literaturę przedmiotu. Obok oceny prac, odnoszących się do historii prasy naszej wogóle, jakoteż poszczególnych pism, podaje najważniejsze artykuły o własności literackiej, o cenzurze, technice prasy, instytucjach dziennikarskich, błędach językowych w prasie (s. 39 n), wymienia dalej artykuły polemiczne (s. 38), bibliograficzne spisy treści czasopism (s. 31), wykazy pseudonymów (s. 33) itp. Jakkolwiek autor sam nie rości sobie pretensyi do wyczerpania materiału, zebrał przecież w miarę możliwości wszystkie najważniejsze opracowania tak, że książka jego należy do najważniejszych publikacyi w tym zakresie.

Z uzupełnień wymieniam: F. Jaworski: Pierwszy Kurjer Lwowski. „Kurjer lwowski“ 1907 z 18/X s. 9. S. S.-Pełowski: Cenzura. „Dziennik polski“. Lwów 1895 nr. 27. Do spisu pseudoni-

mów: J. Z. (= Izabela Zbiegniewska z Włocławka): Pseudonimy i kryptonimy pisarzy polskich. Warszawa. 1905, wraz z uzupełnieniami, podaniem w „Słowie polskim“ 1905 nr. 364, 381, 389 i mojemi w Pam. Liter. IV, s. 381 n. H. B. (= Helena Dąbczańska): Pseudonimy pisarzy polskich. Lwów. 1910, s. 160. Stanisław Błotnicki: Zagadki literackie. „Tydzień“. 1893, 1896, 1899, 1903. Do spisu czasopism: spisy „Ludu“, „Przeglądu filozoficznego“, „Sokoła“; do bibliografii czasopism: bibliografie w „Przeglądzie literackim krakowskim (1896—1899) i w „Tygodniku ilustrowanym“ 1899. Przy bibliografiach fachowych pominął autor bibliografię filologii klasycznej i literatury humanistycznej za lata 1891—1907, wydawaną przezemnie. Nie we wszystkim uwzględnił też autor Bibliografię czasopism, wydawaną przy Pam. Lit. (pod bibliografię, czasopisma i prasa). Wielkiem ułatwieniem dla łatwiejszego zorientowania się w treści książki byłby spis nazwisk i rzeczy.

Autor drugiej pracy podaje zarys rozwoju czasopiśmiennictwa polskiego wieku XIX. w trzech jej odłamach: na Rusi i Litwie, w Kongresówce i na Emigracji. Rozróżnia cztery okresy: pierwszy do wybuchu powstania listopadowego, drugi podczas powstania listopadowego, trzeci od r. 1831—1863, czwarty od r. 1864—1900. W wywodach swoich oparł się p. K. na najważniejszych opracowaniach, wymienionych na s. 6—11. Skrępowany brakiem miejsca (studium to wyszło pierwotnie w warszawskim „Przeglądzie narodowym“), nie podał wyczerpującej historii czasopiśmiennictwa polskiego w. XIX., lecz, jak sam zaznacza, skromną tylko próbę zarysu. Stąd to przedstawienie autora staje się częstokroć lakonicznem, zwłaszcza zarys prasy krajowej w okresie końcowym wypadł bardzo niedokładnie. Ale i w poprzednich okresach pełno niedomówień, tak np. wpływ romantyzmu na prasę, mimo kilku wzmianek w książce (s. 14, 19, 25 n.), należycie nie uwydatniony, a przecież rzecz tę można na podstawie dotychczasowych badań przedstawić już dosyć dokładnie. O ile wyraźniej w porównaniu z tą kwestyą występuje u autora przedstawienie pozytywizmu (s. 90 nn.), lub też zarys prasy emigracyjnej w czwartym okresie, należący do najlepszych części książki (s. 101 nn.). Częstokroć poprzestaje autor tylko na wymienieniu tytułów pism, nazwisk ważniejszych autorów, nie notuje zaś prawie ważniejszych artykułów. Mimo jednak zaznaczonych braków i niedomówień studium p. K. posuwa nasze wiadomości o dziejach prasy polskiej w w. XIX. znacznie naprzód, należy też do najważniejszych prac w tym zakresie.

Lwów.

Wiktor Hahn.

Wykaz prasy polskiej. Berlin. Nakład wydawnictwa „Hygieia“. (1911), 8-vo, s. 96.

Po spisach Estreichera, Czarnowskiego, Chmielowskiego, Hecka, nowy spis prasy polskiej, z rzędu dopiero piąty poważniejszy, jeżeli pominiemy inne, nieliczne zresztą spisy dorywcze, niedokładne, często-